

Dr. Dobáné Dr. Madarász Arabella

Az élettársak és vagyoni viszonyaik

1. Bevezetés

Publikációm témája az élettársak közötti vagyoni viszonyok elemzése.

Témaválasztásomat több szempont is alakította: ezek közül kiemelném a civilisztikához, azon belül is a családjoghoz való kötődésemet, érdeklődésemet. Másrészt korábban már volt lehetőségem elmélyülni a házasság jogintézményének házastársak szerződéseivel kapcsolatos részében, ezzel együtt annak szabályanyagában, érintve a házasság előtti együttélés szabályait is, de az élettársak közötti vagyoni viszonyok részletesebb, publikáció szintű tanulmányozására eddig még nem került sor részemről.

Munkám során a házasság felbontásával kapcsolatos járulékos kérdésekre – például vagyonmegosztás, lakáshasználat rendezése – több alkalommal is volt rálátásom, az élettársi kapcsolat esetében azonban ez kimerült az élettársi kapcsolatból származó gyermekek tartásával, a szülői felügyeleti jog gyakorlásával és a gyermek, valamint a különélő szülő közötti kapcsolattartásra vonatkozó igényekre, ügyekre.

Ahogy a házassági életközösséggel – és főként vagyonjoggal – kapcsolatban is terjednek tévhitek a laikusok körében, úgy nincs ez másképpen az élettársi kapcsolattal sem.

Az emberek a házasságkötést megelőzően is legtöbbször élettársakként élnek együtt. Az élettársi jogviszonyuk fennállása alatt keletkezett, ahhoz fűződő jogkövetkezményeket a házasságkötést követően is rendezni kell, mely igény legtöbbször már csak a házasság felbontásakor, a vagyonmegosztás kapcsán jelentkezik.

Ha a házasság és az élettársi kapcsolat népszerűségét összevetjük, az alábbiakat állapíthatjuk meg:

Volt idő, amikor az élettársi kapcsolatok száma meghaladta a házasságkötések számát, azaz népszerűbb együttélési forma volt, mint a házasság.

Napjainkban ez a tendencia megváltozni látszik, hiszen a statisztikák szerint a házasságkötések száma az utóbbi években ismét megnövekedett és népszerűvé vált a társadalom körében.

A változás oka részben az lehet, hogy változik a társadalom összetétele, ezzel együtt pedig a társadalmi felfogás is. Másrészt változik az egyes intézmények jelentése, tartalommal való kitöltése is. És bármilyen elcsépelten hangzik, bizony a „divat” is meghatározó, befolyásoló tényező a változás tekintetében.

„Minden kornak meg van a divatja”, szokták mondani és ez a társas együttélési formákra is ugyanúgy igaz.

Tehát maga az időmúlás is szerepet játszik az egyik vagy másik jogviszony népszerűbbé válásában, előtérbe kerülésében.

Természetesen sok más tényező is alakíthatja és alakítja is az élettársi kapcsolatokat vagy házasságkötéseket számát.

Szerepet játszik ebben a családi minta, a saját meggyőződés, de – kimondva- kimondatlanul – olykor a házasságkötéshez kapcsolódó saját, egyéni érdekek is.

Gondolok itt arra, hogy a házasságkötéshez kapcsolódó, általa elérhető esetleges előnyök (a teljesség igénye nélkül: kedvezményes hitelhez jutás, első házasság kedvezménye, különféle programokban való részvétel, állampolgárság megszerzése) is szerepet játszhatnak a házasságkötések számának emelkedésében.

Nyilván az a helyes és a többségében előforduló példa, hogy nem a fentebb felsoroltak a döntő tényezők, hanem csak a már meglévő elhatározást erősítik meg.

Persze messzemenő következtetéseket semmiből nem szabad levonni, ahogy általánosítani sem szabad, mert az nem tükrözi a valóságot.

Annak is számos oka lehet, ha valaki az élettársi kapcsolatot preferálja a házasságkötéssel szemben.

Egy azonban biztos: a házassági anyakönyvi kivonat sem ad védelmet az együttélés esetleges megszakadása után felmerülő jogviták alól.

Fogalmazhatunk tehát úgy, hogy az élettársi jogviszony napjainkban egy igen gyakori jogviszony.

A témaválasztásom mellett szívesen szólnék tehát az is, hogy napjainkban egyre elterjedtebb az élettársi kapcsolat, ennek következtében pedig gyakoribbak az élettársi kapcsolat megszakadását követő jogviták.

A továbbiakban nem célom a házassági életközösség, valamint az élettársi életközösség szabályainak részletező bemutatása és összehasonlítása, azonban néhol mégis elengedhetetlennek tartom azok nagy vonalakban történő bemutatását és esetleges összevetését.

Mielőtt azonban az élettársak vagyoni jogi viszonyaira rátérnék, röviden kitérek magára az élettársi kapcsolatra, hiszen fogalmának meghatározása kulcsfontosságú az egyes peres eljárások során is.

2. Az élettársi kapcsolat, jogviszony fogalma, jellemzői

Mielőtt választott témám részleteiben elmerülnék, fontosnak tartom meghatározni az élettársi kapcsolat, jogviszony fogalmát és összegyűjteni annak legfontosabb jellemzőit, melyek lényegében annak fogalmi ismérveit is jelentik.

Ez azért fontos, mert jellemzői alapján lehet elhatárolni más együttélési formáktól, jogviszonyoktól, így például magától a házassági életközösségtől is.

Napjainkban háromféle élettársi együttélési formáról beszélhetünk, melyek a következők:

1. Tényleges élettársi kapcsolat,
2. Nyilvántartásba vett élettársi kapcsolat
3. Bejegyzett élettársi kapcsolat.

Az első kettő között a különbséget az jelenti, hogy a nyilvántartásba vett élettársi kapcsolat létrejötte és megszűnése hatósági aktushoz kapcsolódik.¹

Természetesen egy-egy jogviszonynak számos jellemzője, jellemzőinek pedig számos csoportosítása lehetséges, ebben a részben azonban kifejezetten a legfontosabb, fogalmi ismérveket jelentő jellemzőkre szorítokozom.

A jogirodalomban többféle definíciót találunk az élettársi kapcsolatra, de akármelyiket is választjuk közös bennük, hogy főbb jellemzői mentén adják meg annak fogalmát.

Érdekesség, hogy hatályos Polgári Törvénykönyvünk, a 2013. évi V. törvény (a továbbiakban Ptk.) az élettársi kapcsolatot nem a Családjogi könyvben, hanem a Hatodik Könyv kötelmi jogi szerződésekről szóló részében taglalja.

Az élettársi kapcsolatot ebből következően nem családjogi jogintézménynek, hanem egyfajta szerződési formának tekinti. Ugyanakkor az élettársi jogviszony családjogi hatásait már a Családjogi Könyvben részletezi, ezzel is érzékeltetve azt a jogalkotói szándékot, hogy az élettársi jogviszony szerződésen alapuló kötelemet keletkeztessen a felek között.²

A hivatkozott törvény 6:514. § (1) bekezdése szerint élettársi kapcsolat két olyan, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben (a továbbiakban: életközösség) együtt élő személy között áll fenn, akik közül egyiknek sem áll fenn mással házassági életközössége, bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata és nem állnak egymással sem egyenesági rokonságban, sem pedig testvéri kapcsolatban.³

A korábbi szabályozás is hasonlóképpen adta meg az élettársak fogalmát, ugyanúgy lényeges feltételként határozta meg a közös háztartásvezetést, valamint az érzelmi és gazdasági közösség fennállását, az élettársi kapcsolat létrejöttének feltételeit.

Az új törvény azonban a fogalmi ismérvek mellett bizonyos negatív feltételeket is meghatároz, amelyek fennállása esetén nem beszélhetünk élettársi kapcsolatról.

Ez fontos újítás mind a korábbi szabályozáshoz, mind pedig a házasság fogalmának meghatározásához képest. A Ptk. ugyanis a házasság fogalmát 4:5. § (1) bekezdésében a házasság létrejöttének feltételeivel határozza meg. Az ún. negatív feltételeket pedig a házasság érvénytelensége körében taglalja.

Visszatérve az élettársi kapcsolat fogalmi elemeire annak létrejöttéhez szükséges tehát, hogy házasságkötés nélküli életközösség álljon fenn a felek között, de egyiknek se álljon fenn emellett mással sem házassági életközössége, sem bejegyzett élettársi életközössége vagy élettársi kapcsolata. De az élettársak nem állhatnak egymással sem egyenesági rokonságban, sem pedig testvéri kapcsolatban.

Az élettársi kapcsolat megállapíthatóságát nem a házasság fennállása, hanem a házassági életközösség fennállása zárja ki. Az a tény, hogy egy házasság jogilag fennáll, még nem jelenti azt, hogy a házassági életközösség is fennáll.⁴

¹ Herke-Fábos Barbara Katalin: Az élettársi jogviszony alkotmányossági és családjogi kérdései Jura 2017/1. szám

² Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Gárdos Péter/ Vékás Lajos szerkesztésében)

³ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:514 § (1) bekezdése

⁴EBH2018. M.8.

Amennyiben a fentebb kifejtett feltételek nem teljesülnek, a törvény a felek közötti együttélési formát nem ismeri el élettársi kapcsolatnak, így az nem keletkeztet élettársi jogviszonyt sem.

3. Családjogi szabályozás az új Ptk. hatálybalépése előtt

A hatályos Polgári Törvénykönyvet megelőzően a családjog anyagát a Házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban Csjt.) tartalmazta, amely az élettársakra részleteiben nem tért ki, annak fogalmát sem határozta meg. Fogalmi ismerveit a bírói gyakorlat alakította ki.

Az élettársi kapcsolat a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) értelmező rendelkezéseiből levezethetően hozzátartozói kapcsolatnak volt tekinthető.⁵

Az élettársi kapcsolat nagymértékű elterjedése indokolja azt, hogy ez az együttélési forma is külön cím alatt kerüljön szabályozásra, ahogy az a jelenleg hatályos Ptk.-ban megvalósult.

Ahogy az már fentebb is kifejtettem véleményem szerint indokolt ezzel összefüggésben a szigorúbb szabályozás is.

4. Az élettársi kapcsolat lényeges fogalmi elemeinek kifejtése

Az élettársi kapcsolat mibenlétét konkrétan meghatározó fogalmi elemeket a jogirodalom ún. mérlegelést igénylő, míg az élettársi kapcsolat akadályának is tekinthető, fentebb említett fogalmi elemeket ún. mérlegelést nem tűrő elemeknek nevezi.

Az élettársi kapcsolat lényegét az élettársi életközösség jelenti.

Az életközösség a Polgári Törvénykönyvhöz fűzött magyarázat szerint nem más, mint a közös háztartásban történő együttélés, az érzelmi és gazdasági együttműködés, közösség.

A mérlegelést igénylő elemek a következők: közös háztartás, érzelmi közösség, gazdasági közösség.

A gyakorlatban a közös háztartásban való együttéléstről beszélhetünk akkor is, ha az élettársak mindegyike megtartja a lakhatást biztosító ingatlanát, de azokat közösen használják, tehát mindkét ingatlan az együttélés, közös háztartásvezetés, étkezés, pihenés színtere. Ez főleg akkor fordul elő, ha a felek idősebbek.⁶

Az érzelmi közösség abból a körülményből állapítható meg, hogy a felek más személyek előtt hogyan viszonyulnak egymáshoz, vagyis közösen jelennek-e meg külső, harmadik személyek előtt vagy sem, felvállalják-e kapcsolatukat mások előtt vagy sem.

A gazdasági közösség fennállása az élettársi kapcsolat esetén is lényeges fogalmi ismérv. Ez a közös háztartás vonatkozásában objektív mércének tekintendő.

A gazdasági közösség fennállásának kereteit szintén az ítélkezési gyakorlat alakította ki.

⁵ Dr. Csiky Ottó – Dr. Filó Erika: Magyar családjog, 2. átdolgozott kiadás, Hvgorac Lap-és Könyvkiadó Kft. 42. oldal (A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 685. § b) pont)

⁶ BH2017. 369.

A gazdasági közösség megvalósul akkor is, ha az érzelmi kapcsolatban, közös háztartásban élő felek a közös családi élet megvalósítása érdekében egyikük ingatlanán ugyan, de a közösen felvett hitel felhasználásával jelentős mértékű beruházást végeznek el.⁷

A korábbi ítélkezési gyakorlat szerint gazdasági közösségről akkor beszélhettünk, ha a felek a közös célok érdekében együttműködtek, szándékuk a közös közreműködéssel közös vagyon megszerzésére irányult és ennek érdekében egymást támogatva együttesen jártak el az életközösség egész tartama alatt, jövedelmeiket pedig közös céljaik elérése érdekében együtt, közösen használták fel.

Az ítélkezési gyakorlatot nézve kijelenthetjük, hogy a felek nagyon sokszor azt is vitatják, hogy egyáltalán élettársi kapcsolatban éltek-e egymással. Ha ez a kérdés a bizonyítási eljárás során eldől, akkor pedig az élettársi kapcsolat kezdetének és végének időpontjában nem tudnak megegyezni. A perek változatossága folyton olyan is előfordul, hogy az élettársi kapcsolat megszűnését követően támaszt a felek valamelyike tulajdoni igényt a másikkal szemben.

A fentebb írtakat egy jogesettel is szeretném szemléltetni, mely az élettársi jogviszony fennállásának megállapíthatóságának szempontjából fontos.

Igaz, hogy az első jogeset vonatkozásában még az 1959. évi IV. törvényt (a továbbiakban: régi Ptk.) kellett alkalmazni, azonban – tekintve, hogy az élettársi kapcsolat fogalmi elemei továbbra is a közös háztartásban történő együttélés, továbbá az érzelmi és gazdasági továbbá, hogy ebben a jogesetben az élettársi kapcsolat fennállása volt a központi kérdés – annak főbb téziseit tekintve jelen publikációmban is felhasználható. Annál is inkább, mert az új Ptk. szerint elbírálható perek száma alapján az mondható, hogy kevés gyakorlata van még jelenleg a publikációm címében szereplő témának.

A per tényállása szerint a felperes özvegy családi állapotú volt, amikor megismerkedett a K.S. nevű férfival. A néhai házastársával közös tulajdonban álló ingatlanban élt, mely ingatlan ½ része a közös gyermekük tulajdonába került öröklés útján özvegyi haszonélvezeti joggal terhelten. K.S.-t már 1973. év óta ismerte, de szerelmi kapcsolat csak 1997 karácsonya körül alakult ki közöttük, amely pár napon belül elmélyült. K.S. nőtlen és gyermektelen volt.

K.S. keresőképesége idején éjjel az ő ingatlanában tartózkodtak, amely ingatlan kizárólagos tulajdonát képezte, de napközben a felperes saját ingatlanában tartózkodott. Miután K.S. nyugdíjassá vált életvitelük úgy módosult, hogy az ingatlanban töltötték az éjszakát, a felperes ingatlanában reggeliztek és ebédeltek, majd a szükséges munkák elvégzése után visszamentek K.S. ingatlanába, itt is elvégezték a felmerülő munkákat, majd szabadidejüket közösen töltötték el. A felperes és K. S. rendszeresen jártak együtt nyaralni, a különböző rendezvényeken is közösen jelentek meg.

Kapcsolatuk fennállása alatt tehát a felperes főzött, mosott és takarított mindkét ingatlanban, a kerti munkákat pedig közösen végezték. A mindennapi megélhetéshez szükséges bevásárlásokat mindig közösen intézték, a megvásárolt termékeket a szükséghez képest helyezték el az ingatlanokban. Együtt dolgoztak K.S. szőlőjében és úgy tenyésztettek szárnyasokat, hogy a keltetés az alperes ingatlanában folyt, majd a kikelt csibéket átszállították a felperes ingatlanába és ott is tartották azokat egészen a felhasználásukig. Az ingatlanokat egymás segítségével fel is újították. Az ingatlanokkal kapcsolatos rezsiköltségeket maguk fizették, mindketten rendelkeztek saját bankszámlával, azonban egymás bankszámláihoz nem volt hozzáférésük.

⁷ BH2014. 111.

K. S. azonban 2015. március 7. napján végrendelet hátrahagyása nélkül elhunyt. A közjegyző a hagyatékát - ideiglenes hatállyal - törvényes öröklés jogcímén az alperes részére adta át, aki az elhunyt testvére volt.

A felperes ezt követően pert indított az alperes ellen, keresetében annak megállapítását kérte, hogy a néhai K. S. után felvett hagyatéki leltárban megjelölt ingóságok egy részének 1/2 tulajdonjoga őt illeti meg, miután azt élettársi közös vagyon jogcímén megszerezte. Megtérítési igényt is támasztott az alperessel szemben 1 470 000 forint erejéig. Keresete azzal indokolta, hogy az alperes jogelődjével, néhai K.S.-el 1997. év végétől egészen annak haláláig élettársi kapcsolatban éltek, az együttélés ideje alatt közösen vásároltak vagyontárgyakat és az alperesi jogelőd ingatlanán közös beruházást végeztek.

Az alperes ellenkérelmében a felperes keresetének elutasítását kérte. Arra hivatkozott, hogy a felperes és néhai testvére nem éltek élettársi kapcsolatban, mert közöttük kizárólag érzelmi kapcsolat volt.

Az elsőfokú bíróság közbenső ítéletet hozott az ügyben, melyben megállapította, hogy K. S. és a felperes 1997. december végétől 2015. március 7. napjáig élettársi kapcsolatban éltek. Ítélete indokolása szerint az alperes jogelődje és a felperes közötti lévő szoros érzelmi kapcsolatot a tanúvallomások igazolták, a közös háztartásban élés törvényi feltétele is fennállt olyan értelemben, hogy az együttélés során a felperes és az alperes jogelődje igénybe vették mindkettőjük lakóingatlanát, ahol is nem külön háztartást vezettek, hanem közös gazdálkodásra kiterjedő életközösséget létesítettek, hiszen az ingatlanjaikban közösen vezetett háztartáshoz együttesen vásároltak be. Közöttük a gazdasági kapcsolat is fennállt, mivel az életközösségük fennállása idején az alperesi jogelőd különvagyonba tartozó gépkocsiját közösen kicserélték és annak vételárán több személygépjárművet vásároltak. Mindkét ingatlanban foglalkoztak továbbá közösen az állattenyésztéssel és egymás segítségével felújítási munkálatokat is végeztek. Ezek pedig egyértelműen arra utalnak, hogy a felperes és a néhai olyan gazdasági közösségben éltek, amelyben szándékuk az együttélés alatt szerzett vagyonszaporulatra nézve a közös tulajdonszerzés volt. A közös gazdálkodást nem zárja ki az, hogy mindketten saját bankszámlával rendelkeztek és a bankszámla feletti rendelkezési jogot egymás javára nem biztosították.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét helybenhagyta. Indokolásában pedig hangsúlyozta, hogy az élettársi kapcsolat törvényi kritériumai a közös lakásban való együttlakás, a közös háztartás fenntartása, a felek közötti érzelmi kapcsolat fennállása, együvé tartozásuknak a harmadik személyekkel szemben való vállalása, továbbá az, hogy legalább hallgatólagosan értsenek egyet abban, hogy a közös gazdálkodásuk eredményként szerzett vagyon közös legyen. Az egyes fogalmi elemek megléte minden esetben mérlegeléssel dönthető el, a bírói gyakorlat pedig következetes abban, hogy a jogviszony jellemzőit együttesen vizsgálja és összességében értékeli, ugyanakkor egyetlen fogalmi elem hiánya nem feltétlenül vezet az élettársi kapcsolathoz hiányának megállapítására. Gazdálkodásuk a bankszámlák feletti rendelkezési jog gyakorlását tekintve speciális volt, azonban hallgatólagosan egyetértettek a közös háztartásvezetéssel kapcsolatos költségek egymás közötti viselésének arányban. A másodfokú bíróság jelentőséget tulajdonított kapcsolatuk időtartamának is, mely közel 18 éve volt. Életüknek ezalatt az idő alatt nem volt olyan területe, amely a másik féltől elszigetelten zajlott volna.

Az alperes ezután felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, amelyben annak hatályon kívül helyezését, a kereset elutasítását kérte. Az élettársi kapcsolat fennállásának fogalmi elemei közül valamennyit vitatta. Álláspontja szerint az első- és másodfokon eljáró bíróságok

jogszabálysértő módon állapították meg azt, hogy a felperes és a néhai között élettársi kapcsolat állt fenn.

Ezzel szemben álláspontja szerint közöttük csak szoros, „összejárós” kapcsolat volt és az élettársi kapcsolat fogalmi elemei közül nem teljesült a közös lakásban való együttélés sem, hiszen életvitelszerűen nem költöztek össze, nem éltek egy lakásban és nem vezettek közös háztartást. A tanúvallomásokból következően a párkapcsolatukból hiányzott az együttlakásnak és a közös háztartás vitelének feltétele. Az alperes álláspontja az volt, hogy a közös háztartás vitele meghatározott lakáshoz kötődik, ezért akkor állapítható meg, ha az egyik fél beköltözik a másik ingatlanába, ahol életvitelszerűen együtt élnek és közösen viselik a háztartás költségeit.

Álláspontja szerint a tanúvallomásokból nem derül ki az, hogy a felperes és az alperesi jogelőd egymást élettársaknak tekintették volna, a tanúk legfeljebb csak véleményüket közölték.

A Kúria döntése értelmében a felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.

Indokolásában többek között kitért arra, hogy a törvényi definíció szerint az élettársak fogalma a következő: két, házasságkötés nélkül közös háztartásban, érzelmi és gazdasági közösségben együtt élő személy. Ennek megfelelően az élettársi kapcsolat három törvényi fogalmi eleme, nem más, mint a közös háztartás fenntartása, az érzelmi és a gazdasági kapcsolat, amelyek együttes megléte esetén a bíróságnak az élettársi kapcsolatot meg kell állapítania. A bírói gyakorlat ezeket a fogalmi elemeket értelmezte és kiegészítette, ezért annak megítélésénél jelentősége van az együttélés fenntartására vonatkozó szándéknak, harmadik személyek irányában az összetartozás mikénti megjelenésének, valamint a házasságon kívüli partnerkapcsolat tartós jellegének.

Igaz, hogy a közös háztartás a felek tényleges együttlakását, életvitelszerű közös életét (együttes étkezés, pihenés, háztartásvezetés) jelenti. Vagyoni jogi szempontból azonban az életközösség legfontosabb eleme a gazdasági kapcsolat, vagyis az együttesen kitűzött célok érdekében történő vagyoni együttműködés, érdekközösség, akarategység, amelyben a felek egymást kölcsönösen támogatják és vagyoni ügyeiket közösen intézik, összetartozásukat pedig minden vonatkozásban vállalják. A gazdasági kapcsolat lehet lazább vagy szorosabb, ennek az nem feltétele, hogy az élettársak közös kasszán legyenek, jövedelmeikkel közösen rendelkezzenek.

Az élettársi kapcsolat tartalmi összetevői tehát szorosan összefüggenek, azonban az egyes fogalmi elemek megléte csak együttesen, mégpedig a felek életviszonyai, körülményei, továbbá a kapcsolat egyedi sajátosságai alapján értékelhető. Nincs azonban lehetőség az élettársi kapcsolat megállapítására akkor, ha a felek közössége kizárólag abban áll, hogy egymást az élet fenntartásához szükséges körön belül gazdaságilag támogatják, így érzelmi alapon kölcsönös szívességi szolgáltatásokat teljesítenek egymás javára.

A Kúria kitért továbbá arra is, hogy az élettársi kapcsolatok azonban sokszínűek, azok egyes tartalmi elemei a felek sajátos élethelyzetére és körülményeire tekintettel az általános megítéléstől eltérően is jelentkezhetnek. Ahogyan az adott esetben is a közös háztartásban való együttélés speciális módon valósult meg. A megfelelő lakhatási körülményekkel rendelkező, az akkor egy éve özvegy felperes és az éveken át egyedülálló, agglegény életet élő alperesi jogelőd már érettebb korukban léptek élettársi kapcsolatba, ezért élethelyzetükből okszerűen vonható le az a következtetést, hogy mindketten ragaszkodtak a saját ingatlanokhoz, továbbá az abban kialakított, számukra kényelmes és megszokott életkörülményeik fenntartásához. Közös döntéssel speciális életformát alakították ki, mindkét ingatlant az együttélés, az együttlakás, a közös étkezés és pihenés színterének szolgálatába állítják, amelyhez szükségképpen hozzátartozott a mindkét ingatlanban megvalósuló közös háztartás vezetése, a két elkülönült élettérben folytatott közös életvitelhez igazodó bevásárlások bonyolítása, a

beszerzett dolgok szükség szerinti elhelyezése. A közös háztartás vezetésének a fentiek szerint kialakított rendje, az együttlakás, együttélés módja pedig a peradatokból kitűnően a közel 18 évig fennállt kapcsolat alatt zavartalanul működött.

A felperes és az alperesi jogelőd együttélésében a közös gazdálkodás is megvalósult. Nem releváns, hogy a felperes és az alperes jogelődje saját, külön bankszámlával rendelkezett, és ehhez hozzáférést egymás számára nem biztosították, hiszen a mindennapi megélhetésüket biztosító költségeket közösen fizették. Közös gazdasági tevékenységük közös döntésen, akarategységen alapult, ennek keretében együtt gondozták, művelték az ingatlanjaik kertjét, az alperesi jogelőd szőlőjét, közösen foglalkoztak az állattenyésztéssel, továbbá kölcsönösen segítették és támogatták egymást az ingatlanokon végzett felújítási munkák során.

A Kúria kiemelte, hogy az élettársi kapcsolat megállapítását nem zárja ki önmagában az, ha a felek jövedelmük egy részét az arra vonatkozó saját tulajdonuk fenntartásának szándékával, a kizárólagos tulajdonszerzésük biztosításának célzatával egymástól elkülönülten kezelik.⁸

Az új szabályozás mentén kialakult ítélkezési gyakorlat szerint pedig a gazdasági közösség korábitól eltérően értelmezendő, hiszen az élettársi kapcsolathoz a jogalkotó szándékosan más vagyoni jogkövetkezményeket fűz, mint a házassághoz. A házasság esetében törvényes vagyoni rendszerként fennmarad a házastársi vagyoni közösség. Igaz ugyan, hogy a házassági életközösségnek is vannak gazdasági közösségi jellegű összetevői, de azok nagymértékben függenek attól, hogy a házastársak a törvényestől eltérő vagyoni rendszert kötöttek-e ki vagy sem. Mert hiszen vagyonekülönítés esetén a gazdasági együttműködés szűkebb körre - például a közös háztartás fenntartására, gyermek neveléséhez szükséges költségek közösen történő fedezésére – korlátozódik.

A korábbi ítélkezési gyakorlat abban nem változott, hogy ezek a fogalmi elemek nem tekinthetők szigorúan konjunktív feltételeknek, az eset összes körülményének gondos mérlegelése alapján állapítható meg, hogy a felek között adott esetben fennállt-e az élettársi kapcsolat. Ezeket a feltételeket tehát együttesen és összességükben kell vizsgálni, egy-egy elem hiánya miatt még nem lehet az élettársi kapcsolat fennállását megkérdőjelezni.

Viszont, ha a fentebb felsorolt fogalmi elemek közül csak egy-egy meglétét lehet megállapítani, akkor már nem beszélhetünk élettársi kapcsolatról.

Az élet produkálhat furcsa helyzeteket. Ezekhez a helyzetekhez a joggyakorlatnak alkalmazkodnia kell. Sok esetben a bírói gyakorlat tölti meg tartalommal azokat a jogalkotási hézagokat, amelyeket a különböző élethelyzetek generálnak.

Így például előfordulhat az is, hogy az egyik házastárs ugyan a közös lakásból egy másik településre költözik, de különváltan élő házastársát havonta jelentős összeggel támogatja, családi, közéleti eseményeken változatlanul közösen vesznek részt. Ugyanakkor az új lakóhelyén élettársával több évig közös lakásban és háztartásban él, a közös gazdasági céljaik érdekében együttműködnek, kapcsolatukat környezetükben felvállalják. A bírói gyakorlat szerint ebben az esetben is megállapítható az élettársi kapcsolat fenntartásának ténye.⁹

Az élettársi kapcsolat fogalmi elemeinek megvalósulása fontos szerepet játszik annak létrejöttében és megszűnésében egyaránt, hiszen azok fennállása esetén jön létre és megszűnésüket, megszüntetésüket követően már nem beszélhetünk róla.¹⁰

⁸ BH2017. 369.

⁹ BH2016. 117.

¹⁰ Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Gárdos Péter/ Vékás Lajos szerkesztésében)

A Ptk. ezzel kapcsolatban a következőképpen fogalmaz 6:514. § (2) bekezdésében: az élettársi kapcsolat az (1) bekezdésben foglalt feltételek fennállása esetén az életközösség létesítésével jön létre, és akkor szűnik meg, ha az élettársak egymással házasságot kötnek, bejegyzett élettársi kapcsolatot létesítenek vagy az életközösségük véget ér.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a házassági vagyonyjog szempontjából sem elhanyagolható jelentőségű az a tény, hogy a házasságkötés előtti együttélés házassági vagyonyjogi szabályait az életközösség tényleges kezdetének időpontjától kell alkalmazni.¹¹

Publikációmhoz csatolom a KSH bejegyzett élettársi kapcsolatok számával kapcsolatos statisztikáját, mely 2009. év II. félévétől kezdve a 2020. évvel bezárólag tartalmaz adatokat. A statisztikából kikövetkeztethető, hogy az élettársi kapcsolatok száma a 2016. évtől kezdődően emelkedő tendenciát mutat és a 2020. évben már sokkal több a számuk.

5. Az élettársi jogviszony „hatásai”

Az élettársi jogviszony – mint ahogyan arra fentebb már kitértem – szerződésen alapuló kötelmet keletkeztet a felek között. Egyaránt vannak családjogi hatásai és vagyonyjogi következményei is.

Családjogi hatásai: az élettársak lakáshasználatának rendezése és az élettársi tartás.

A családjogi hatásokat részletekbe menően nem mutatom be, hiszen azok szabályozása terjedelmét tekintve külön publikáció tárgyát is képezné.

A bevezetés és az élettársi jogviszonnal kapcsolatos általános témák taglalását követően el is jutottunk publikációm témájához: az élettársak közötti vagyonyjogi viszonyok vizsgálatához.

6. Vagyonyjogi jogkövetkezmények (hatások)

Az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) – hasonlóan a házastársak közötti vagyoni viszonyokhoz – ismerte az élettársi közös vagyon fogalmát. Eszerint az élettársak együttélésük alatt a szerzésben való közreműködésük arányában szereztek közös tulajdont, ha pedig közreműködésük aránya nem volt megállapítható, akkor azt azonos mértékűnek kellett tekinteni.

A háztartásban végzett munkát a régi Ptk. is elismerte, az a szerzésben való közreműködésnek számított.

Az új Ptk. esetében a vagyonyjogi következmények körében kiemelendő, hogy az élettársak közötti törvényes vagyonyjogi rendszer az önálló vagyonszerzés rendszere. Vagyis az élettársak együttélésük alatt önálló vagyonszerzők, jogviszonyuk nem keletkeztet vagyonközösséget. Az élettársak csak saját vagyonukat gyarapítják szerzeményeikkel, egymás tartozásaiért pedig nem felelnek. A törvényes vagyonyjogi rendszertől élettársi vagyonyjogi szerződés kötésével térhetnek el.

¹¹ Heinerné Barzó Tímea: Családi Jog, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2004. 53. oldal

A szabályozás változását többek között az indokolta, hogy a házasságkötések számának csökkenésével az élettársi kapcsolatok száma megnövekedett, így az élettársi kapcsolatok megszűnése és ennek következtében az élettársak vagyonának megosztása új kihívások elé állította a jogalkalmazókat (jogalkotót).

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy az élettársakkal kapcsolatos törvényes vagyoni jogi rendszer szabályainak „megalkotása” megosztotta a jogalkotók és jogalkalmazók körét abban a tekintetben, hogy egy, már meglévő jogintézmény – a házasság – vagyoni jogi szabályait vagy teljesen új vagyoni jogi szabályokat lenne célszerű alkalmazni azzal kapcsolatban.

A bírói gyakorlatban két különböző felfogás volt és van jelen. Az egyik szerint az élettársak vagyoni kapcsolata élettársi vagyonközösség, főszabályként pedig a házastársi vagyonközösség szabályait kell alkalmazni rá. A másik nézet szerint az ún. élettársi vagyonközösségnek nincs létjogosultsága, mert az élettársak között csak a kapcsolatuk fennállása alatt történő szerzés eredményeként keletkezhet közös tulajdon. Csupán az együttélés ténye önmagában nem alapozza meg a közös vagyon keletkezését.

A jogalkalmazók közötti vitát a jogalkotó az utóbbi felfogás javára döntött el.¹²

Úgy vélem valóban indokolt az élettársi kapcsolatot szabályozásával is megkülönböztetni a házasságtól, hiszen azok között különbség van mind a keletkezés, mind pedig a hozzájuk fűzött jogkövetkezmények tekintetében.

Eleve különbséget jelent az, hogy az élettársi kapcsolat tehát olyan párkapcsolati forma, melynek létrejötte és megszűnése sincs semmilyen formához, külön deklaratív aktushoz kötve, az élettársi jogviszony külön formaságok nélkül ténylegesen létrejön, amennyiben az annak keletkezéséhez szükséges feltételek megvalósulnak, de a törvényben meghatározott ún. akadályok nem állnak fenn. Megszűnése pedig akkor következik be, amikor az ahhoz szükséges feltételek beállnak. Nincs szükség külön felbontásra, megszüntetésre sem.

Ennél fogva pedig nem tekinthető családjogi jogviszonynak, hanem lényegében a felek ráutaló magatartással keletkeztetett szerződéses jogviszonya, azaz kötelelem.

Ráutaló magatartásról beszélek azért, mert szóbeli megerősítés nélkül is, a fogalmi elemek felek részéről történő megvalósításával – összeköltözés, közös háztartás vezetése, gazdasági és érzelmi közösség kialakítása – létrejön. Függetlenül attól, hogy az élettársi kapcsolatot nyilvántartásba vették-e vagy sem.

Az pedig, hogy a felek esetlegesen kimondják, hogy élettársaknak tekintik egymást, de a fogalmi feltételek nem valósulnak meg értelemszerűen nem keletkeztet élettársi jogviszonyt.

Ebből következően indokoltnak tartom az élettársak jogviszonyának eltérő szabályozását attól függetlenül, hogy annak bizonyos családjogi hatásai is vannak.

7. Az élettársak közötti törvényes vagyoni jogi rendszer

A Ptk. az élettársi jogviszony vagyoni jogi vonatkozását szabályozó részében előbb az élettársi vagyoni jogi szerződésről ír és ezt követi a törvényes vagyoni jogi rendszernek kifejtése.

¹² Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Gárdos Péter/ Vékás Lajos szerkesztésében)

Ezt a sorrendet szándékosan változtattam meg pályamunkámban azért, mert szerettem volna előbb a kereteket megadó főszabályt bemutatni és csak ezután kitérni a kivételt jelentő élettársi vagyoni szerződésre.

Az új Ptk. tehát a korábbi szabályozást alapjaiban változtatta meg és egy olyan, a házassági vagyoni jog körében mintaszabályokkal rendezett közszerzeményi rendszerhez hasonló rendszert hozott létre, amely minden olyan esetben alkalmazandó, amikor az élettársak nem kötnek egymással élettársi vagyoni szerződést.

Ezen rendszer alapelve, miszerint az élettársak között csupán élettársi kapcsolatuknál fogva nem keletkezik közös tulajdona, kizárólag a szerzeményben való részesedésre ad lehetőséget, azaz az értéktöbblet elve alapján lehet a vagyoni jogi rendszer megszűnésekor a vagyonszaporulatból részesedést igényelni.

Az önálló vagyonszerzés voltaképpen azt jelenti, hogy mindkét élettárs csak és kizárólag saját vagyont gyarapítja. Azonban az élettársaknak az életközösség megszűnésekor igénye keletkezik arra, hogy a vagyonszaporulat megosztását, azaz részesedést követeljen a másik félnél elért vagyoni többletből arra tekintettel, hogy az életközösség elősegítette ezt a gyarapodást.

Az élettársak ezen igénye kötelmi igény, ugyanakkor azt elsősorban természetben kell kiadni.

A jogalkotó az élettársi kapcsolatot itt is jól érzékelhetően megkülönbözteti a házassági kapcsolattól, hiszen a fentebb kifejtett szaporulatot a házassági vagyoni jogi közszerzeménytől eltérően az élettársi különvagyoni fogalmával határozza meg. A vagyonszaporulat meglétét az igényt érvényesítő élettársnak, míg a különvagyont az erre hivatkozó élettársnak kell bizonyítania.

Szabályozásánál a törvény a házastársak különvagyoniára utal vissza, amikor kimondja, hogy nem számítható a vagyonszaporulathoz az a vagyoni, amely a házastársak esetén különvagyonnak minősül.

Az élettársakat a vagyonszaporulatból a közreműködés arányában illeti meg részesedés. Ide azonban beszámítható mind a háztartásban, gyermeknevelésben, mind pedig a másik élettárs vállalkozásában családtagként az élettársi kapcsolatra tekintettel végzett tevékenység is (ez utóbbi alól kivétel, ha az élettársak e tekintetben eltérő megállapodást kötnek pl. munkaszerződés, megbízási jogviszony)¹³

A háztartásban végzett munka elszámolásának lehetőségeit és feltételeit a bírói gyakorlat munkálta ki. Ennek alapján a személyesen végzett, bizonyítottan a másik fél hasonló tevékenységét jelentősen meghaladó mértékű vagy bizonyítottan a másik fél ellenében végzett háztartási munka számolható el, akkor is, ha a háztartási munkát végző félnek jövedelme azon időszakban nem volt. Kivételt képez ez alól, ha a félnek nem kellett háztartási munkát végeznie.¹⁴

¹³ Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Gárdos Péter/ Vékás Lajos szerkesztésében)

¹⁴ Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Gárdos Péter/ Vékás Lajos szerkesztésében)

Ha a szerzésben való közreműködés aránya a bizonyítási eljárás lefolytatása után sem állapítható meg, akkor azt egyenlőnek kell tekinteni.¹⁵ De, ha ez a felek bármelyikére nézve méltánytalan vagyoni hátrányt jelent a bíróság kivételt tehet.¹⁶

Álláspontom szerint a törvényes vagyonszerzésről szóló részben szabályozott, a vagyonszaporulat megosztását taglaló rendelkezések is egyfajta kivételnek tekinthetők, hiszen eltérést engednek az önálló vagyonszerzés szabályától.

A fentiek szerint tehát az életközösség megszűnése esetén az önálló vagyonszerzés ellenére bármelyik élettárs követelheti a másiktól az együttélés alatt keletkezett vagyonszaporulat megosztását. Kivételt képez ez alól az a vagyon, amely házastársak esetén különvagyonnak minősül.

A szerzésben való közreműködés arányának megállapítása nem egyszerű, széleskörű bizonyítást kell azzal kapcsolatban lefolytatni.

A közös szerzés vélelme érvényesül a vagyonszaporulat vonatkozásában, azonban a szerzés azonos aránya mellett nem szól vélelem. A bizonyítás során mégis szerephez juthat akkor, amikor a bizonyítás lefolytatása után sem lehet mérlegeléssel megállapítani a szerzés arányát. A bizonyítás tárgya tehát egyrészt a saját vagyoni hozzájárulás, másrészt pedig a szerzési arány a közös vagyoni hozzájárulás vonatkozásában.¹⁷

Azt, amit a felek a szerzési arány kapcsán állítanak mindegyiküknek bizonyítani szükséges.

Számos eseti döntés taglalja az élettársak vonatkozásában a vagyonszaporulat megállapítását, valamint annak megosztását. Az eseti döntések közül több is kimondja, hogy amennyiben a bizonyítás eredményeként sem állapítható meg a szerzésben való közreműködés aránya, csak akkor lehet azt azonos mértékűnek tekinteni.

A legtöbb azt mondja ki, hogy a szerzésben való közreműködés arányát bizonyítás alapján kell meghatározni, és amennyiben az nem állapítható meg, egyenlőnek kell tekinteni. (BH1996. 258.; BH1993. 502.; BH1980. 245.)

Ugyanakkor az élettársi közös vagyonhoz tartozik, mint az együttélés alatti megtakarítás, mind pedig az egyik élettárs halálakor a lakossági folyószámláján, illetve az önkéntes nyugdíjpénztári egyéni számláján meg lévő összeg, így annak a szerzésben való közreműködéssel arányos részére a másik élettárs igényt tarthat¹⁸

Fontos kiemelni, hogy az élettársak jogviszonyára nem alkalmazható az a családjogi rendelkezés, miszerint az életközösség fennállása alatt keletkezett különvagyon haszna közös vagyonnak minősül.

Ezért az élettársak egyikének tulajdonában álló ingatlan bérbeadásából befolyó jövedelem a tulajdonos élettárs külön jövedelmét jelenti.¹⁹

De mi a helyzet akkor, ha az élettársak közösen építkeztek és utóbb kell tulajdoni arányaikat megállapítani? Ebben az esetben az őket megillető tulajdoni hányadokat a ráfordítás és az építkezéssel létrehozott értéknövekmény összevetésével kell megállapítani.²⁰

¹⁵ BH1996. 8. 25

¹⁶ Ptk. 6:516. §

¹⁷ Níróné Dr. Kiss Ildikó Szolnoki Törvényszéken tartott előadása az élettársakkal kapcsolatban

¹⁸ BH2011.165.

¹⁹ BDT2015. 3347.

²⁰ BH2017. 405.

Ha pedig az élettársak jövedelmének egymáshoz viszonyított arányában a hosszú élettársi kapcsolat alatt jelentősebb változás történt (például magas infláció), akkor a szerzési arány kérdésében a bíróság csak úgy tud megalapozott döntést hozni, ha az élettársi viszony egyes éveiben megszerzett jövedelmeket valorizálja és ezeket a valorizált jövedelmeket hasonlítja össze.²¹

A tartozások vonatkozásában elmondható, hogy a különvagyoni tartozásnak az élettársi közös vagyomból történő törlesztése általában megtérítési igényt keletkeztet a másik fél javára. Kivéve, ha közös vagyontulajdon kizárólag a minimálbérnek megfelelő összegű jövedelem teszi ki. Ilyenkor kizárt dolog, hogy a felek a nagy összegű kölcsön törlesztő részleteit a közös vagyomból fizették, ezért azok elszámolására nem kerülhet sor.²²

Az élettársak közötti vagyoni viszonyok körében ki kell térni az élettársi vagyoni jogi szerződésre, mint az élettársi vagyoni viszonyok rendezésének a főszabálytól eltérő rendezésének lehetőségére.

8. Élettársi vagyoni jogi szerződés

Az élettársakra vonatkozó törvényes vagyoni jogi rendszertől élettársi vagyoni jogi szerződés kötésével lehet eltérni.

Az élettársi vagyoni jogi szerződést legfontosabb jellemzői mentén, röviden mutatom be, hiszen annak szabályait, jellemzőit hosszú oldalakon keresztül – akár önálló tanulmány formájában is – be lehetne mutatni. Ugyanakkor eredeti témámtól nem szeretnék nagyon eltávolodni.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a szerződés érvényességéhez a törvény szigorú alaki követelményeket ír elő: azt közokiratba vagy ügyvéd által ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni.

Ez a követelmény a gyengébb fél védelmének elve érdekében fogalmazódott meg és az okiratot készítő közjegyzővel, ügyvéddel szemben is fontos követelményt jelent. Kötelesek az élettársakat pártatlanul tájékoztatni, a tájékoztatásnak pedig ki kell terjednie a törvényes élettársi vagyoni jogi rendszerre és az attól történő eltérés lehetőségeire is.

Tartalmát a törvény viszonylag tágan határozza meg, abban az élettársak bármilyen olyan vagyoni jogi rendelkezést kiköthetnek, amely - szerződés vagy a Ptk. alapján - a házastársak között érvényesülhet.

Az élettársak tehát ugyanolyan feltételek mellett köthetnek vagyoni jogi szerződést, mint a házastársak. A Ptk.-hoz fűzött magyarázat ezért az élettársi vagyoni jogi szerződést a házassági vagyoni jogi szerződés élettársi viszonyra vonatkoztatott megfelelőjeként mutatja be. Az élettársak ugyanúgy rendelkezhetnek szerződésükben, mint egymás közötti viszonyukban a házastársak. Az élettársi vagyoni jogi szerződés a házassági vagyoni jogi szerződéssel mutat rokonságot jellemzői tekintetében is. Az a közös életre, a megkötés időpontjához képest a jövőre nézve rendezi az élettársak vagyoni viszonyait.²³

²¹ BDT2016. 3429.

²² BDT2015. 3347.

²³ Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Gárdos Péter/ Vékás Lajos szerkesztésében)

Érdekesség a tartalom szempontjából, hogy az élettársak akár a házassági vagyoni jog szabályainak alkalmazását is kiköthetik szerződésükben. Ez pedig ugyancsak a kötelmi jogi és családjogi szabályok összefonódását eredményezi.

Ez is egy lehetséges szabályozás tehát, általánosságban nem lesz irányadó az élettársi vagyoni jogra, csupán a törvényes vagyoni jogi rendszertől enged eltérést.

A szerződés harmadik személyekkel szemben akkor hatályos, ha azt az élettársi vagyoni jogi szerződések nyilvántartásába bevezették, vagy az élettársak bizonyítják, hogy a harmadik személy a szerződés fennállásáról és annak tartalmáról tudott vagy tudnia kellett.

Az élettársi vagyoni jogi szerződésre egyébként a Ptk. szerződésekre vonatkozó általános és a kötelekre vonatkozó közös rendelkezései is irányadók.

Publikációmhoz csatolok négy darab – a Jogtárban fellelhető - iratmintát az élettársak közötti vagyoni viszonyok rendezése témakörhöz kapcsolódóan. Ezek közül az egyik egy élettársi vagyoni jogi szerződés, a másik ugyancsak élettársi vagyoni jogi szerződés, de módosítási szándékkal, a harmadik egy élettársi közös vagyont megosztó szerződés, a negyedik pedig egy megállapodás az élettársi tartás egyszeri juttatással történő teljesítéséről.

Az interneten kutatva az egyik pénzügyintézet, az OTP Bank Zrt. élettársi vagyoni jogi szerződésmintáját találtam meg, melyet szintén csatolni fogok az összehasonlíthatóság kedvéért.

Nyilván a pénzügyintézet saját mintája az ott gyakrabban előforduló esetekhez és a pénzügyintézet által alkalmazott gyakorlathoz lett alakítva.

Véleményem szerint a jogtárban található minta precízebb.

Az élettársi vagyoni jogi szerződéshez szorosan kapcsolódik az élettársi nyilatkozatok nyilvántartása.

9. Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása

Volt szó arról, hogy az élettársi jogviszony létrejöttéhez nincs szükség semmilyen külön eljárásra, formásra. Vannak azonban helyzetek, amikor a törvény jogkövetkezményt fűz a nyilvántartásba való bejegyzéshez (élettársi vagyoni jogi szerződés, bejegyzett élettársi kapcsolat).

Éppen ezért fontos kitérni az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartására, amely többek között az élettársi vagyoni jogi szerződések elektronikus nyilvántartására is szolgál, és mint ilyen, a hitelezők védelmének szempontjából sem elhanyagolható fontosságú.

Az élettársi vagyoni jogi szerződés nyilvántartásának szabályait az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény (a továbbiakban Kjnp.) tartalmazza. A törvény élettársi vagyoni jogi szerződésre vonatkozó rendelkezései 2014. március 15-től hatályosak.

A Házassági és Élettársi Vagyoni jogi Szerződések Országos Nyilvántartásának vezetésének és az abból történő adatszolgáltatásnak a részletes szabályait pedig a 17/2014. (III. 13.) KIM rendeletben találjuk.

Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása közhiteles nyilvántartás, melynek célja megkönnyíteni a vagyoni jogi szerződések fennállásának bizonyítását. Megdönthető vélelmet

keletkeztet, azaz az ellenkező bizonyításáig az abba bejegyzett szerződés fennállása nem kérdőjelezhető meg.

A nyilvántartást a vagyoni szerződést közokiratba foglaló közjegyző, a bejegyzés, megszüntetés, megszűnés tényének bejegyzése iránti eljárást lefolytató közjegyző, valamint az országos kamara vezeti.

A közjegyző illetékességét a nyilvántartásba való bejegyzéssel kapcsolatban az élettársak bármelyikének lakóhelye vagy tartózkodási helye alapítja meg, közokiratba foglalás esetén azonban a közokiratot készítő közjegyző is illetékes a szerződés nyilvántartásba való bejegyzésére.

Az élettársi vagyoni szerződés nyilvántartásba való bejegyzése, módosítása, megszüntetése nem automatikusan, hanem az élettársak közös és személyesen előadott kérelmére történik.

A kérelemhez mellékként csatolni kell az élettársi vagyoni szerződést és azt az okiratot, amely a módosításról, törlésről, megszüntetésről vagy megszűnésről szól.

A közjegyzőnek a kérelmezők személyazonosságáról meg kell győződnie.

A közjegyző a bejegyzésről nem hoz alakszerű határozatot, a jogorvoslati jogról sem kell tájékoztatást adnia, az mégis közjegyzői határozatnak minősül.

A közjegyző a bejegyzés tényéről a nyilvántartás adatait tartalmazó tanúsítványt állít ki.

A vagyoni szerződés tartalmáról csak abban az esetben adható felvilágosítás, ha valamelyik szerződő fél erre írásbeli felhatalmazást ad.

A közjegyző kérelemre a nyilvántartásban szereplő személy számára a nyilvántartásban szereplő adatainak igazolása céljából tanúsítványt állít ki, a nyilvántartásban nem szereplő személy számára pedig annak igazolására állít ki tanúsítványt, hogy a nyilvántartásban nem szerepel.

A nyilvántartás adatait az országos kamara a vagyoni szerződés bejegyzésének időpontjától számított 100 évig kezeli, majd gondoskodik azok megsemmisítéséről.

A nyilvántartásra szolgáló informatikai alkalmazást az országos kamara működteti.²⁴

A házassági és élettársi vagyoni szerződések és a családi viszonyok rendezését elősegítő egyéb nyilatkozatok okiratba foglalása is közjegyzői hatáskör, mint ilyen polgári nemperes eljárásnak minősül és a bíróság eljárásával azonos hatású.

10. Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásának, valamint az élettársi vagyoni szerződés elterjedtsége

Pályaművem írása közben felvetődött bennem a kérdés: vajon milyen népszerűségnek örvend hazánkban az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása.

Érdekelt az is, hogy az élettársak milyen gyakran élnek a nyilvántartásba-vétel lehetőségével. Elsősorban arra kerestem a választ, hogy mennyire népszerű az Élettársi Nyilatkozatok

²⁴ Kjn.p. 36/H-36/K. §

Nyilvántartása, előfordul-e és milyen gyakran, hogy azt kell bizonyítani, élettársi kapcsolat nem áll fenn a felek között.

A bennem felvetődött kérdésekre választ – egy kisebb területre lebontva – egy közjegyző-helyettesrel folytatott beszélgetés során kaptam meg.

A válasz megerősítette azt a meggyőződésemet, hogy az élettársi nyilatkozatok nyilvántartásba vétele, valamint az élettársi vagyoni szerződések kötése nem gyakori.

Az általam megkérdezett közjegyző-helyettes elmondta, hogy náluk eddig összesen egy alkalommal került sor élettársi vagyoni szerződés kötésére, ahogyan az sem gyakran fordul elő, hogy az élettársak kéri regisztrálni kapcsolatukat.

Ez utóbbira sem volt még sok példa, de általában azért volt szükségük az élettársaknak, mert valamilyen vagyoni juttatással kapcsolatos előnyük származott belőle, vagyoni jellegű támogatás folyósítása érdekében volt fontos.

Persze országos statisztika hiányában nem lehet kijelenteni, hogy bármelyik is népszerűtlen lehetőség lenne.

Úgy vélem, azok az emberek, akiknek a véleménye a házasság kapcsán az, hogy a „papír” nem számít, az élettársi kapcsolat esetében is így vélekednek.

Azok pedig, akik ellenzői a vagyoni szerződéseknek élettársakként sem élnek a szerződéskötés lehetőségével.

11. Konklúzió

Az új Ptk. a házasság és az élettársi kapcsolat közötti különbséget az eltérő szabályozással is hangsúlyozza.

Ez jut kifejezésre abban a jogalkotási megoldásban is – ahogyan azt már fentebb kifejtettem – az élettársi kapcsolatot a Kötelmi jogi részében, az egyes szerződések szabályainál taglalja. Voltaképpen azt egyfajta szerződéses kapcsolatnak tekintve.

Az új törvény azonban az élettársi kapcsolat vagyoni hatásait konkrétan szabályozza, alkalmazkodva ennek az együttélési formának az egyre nagyobb elterjedtségéhez és az ehhez kapcsolódó következményekhez.

Az élettársi kapcsolat vagyoni szabályozása az eltéréseken és a házassági vagyoni jog szabályaitól való eltávolodáson kívül rokonságot is mutat a házassági vagyoni jog szabályokkal, mégpedig a vagyoni szerződés vonatkozásában.

Álláspontom szerint az új Ptk. az élettársak közötti vagyoni viszonyokat a mai kor elvárásaihoz igazodva, megfelelően szabályozza. Ugyanakkor napjainkban is nagy szerepe van a bírói gyakorlatnak.

Az élettársak közötti vagyoni perek előkérdése a felek között az élettársi kapcsolat fennállásának megállapítása. Ebben nagy szerephez jut a bírói gyakorlat. Annak megállapítása, hogy az élettársi kapcsolat fogalmi ismérvei egy-egy adott esetben fennálltak-e nem egyszerű feladat, a bírói gyakorlat ismerete visz közelebb hozzá. Azonban a bizonyítás is sokrétű ezekben az esetekben.

Az élettársi vagyoni szerződés elterjedtségét véleményem szerint befolyásolja a társadalom hozzáállása, a kialakult tévhitek, valamint a vonatkozó ismeretek hiánya is.

Úgy vélem, azok az emberek, akiknek a véleménye a házasság kapcsán az, hogy a „papír” nem számít, az élettársi kapcsolat esetében is így vélekednek.

Azok pedig, akik ellenzői a vagyoni szerződéseknek élettársakként sem élnek a szerződéskötés lehetőségével.

Feldolgozott témám kapcsán nem csalódtam, sok érdekességet olvastam, valamint rendszerezhettem magamban az élettársi vagyoni részletszabályait.

Végezetül annyit szeretnék még elmondani, hogy egy régi mondás szerint: „A szó elszáll, az írás megmarad.”

Ez a mondás napjainkban is aktuális valamennyi szerződéses jogviszony kapcsán.

Szerző: Dr. Dobáné Dr. Madarász Arabella

bírósági titkár

Szolnoki Járásbíróság

(Lakcím: 5008 Szolnok, Molnár Ferenc utca 57.; e-mail cím: dnemarabella@gmail.com;
telefon: 06-70-9314759

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyvek

- 1) Dr. Csiky Ottó-Dr. Filó Erika: Magyar Családjog, 2. átdolgozott kiadás
- 2) Heinerné Barzó Tímea: Családi Jog

Cikkek, Folyóiratok, Tanulmányok

- 1) Herke-Fábos Barbara Katalin: Az élettársi jogviszony alkotmányossági és családjogi kérdései Jura 2017/1. szám

Jogsabályok

- 1) A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- 2) A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény
- 3) Az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról szóló 2008. évi XLV. törvény

Kommentár a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (Gárdos Péter/ Vékás Lajos szerkesztésében)

Egyéb jogforrások

- 1) BDT2015. 3347.
- 2) BDT2016. 3429.
- 3) BDT2017.405.
- 4) BH1980.245.
- 5) BH1993. 502.
- 6) BH1996. 258.
- 7) BH1996.8.25.
- 8) BH2011.165.
- 9) BH2014. 111.
- 10) BH2016. 117.
- 11) BH2017. 369.
- 12) BH2017. 405.

EBH.2018.M.8

Internetes források

https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0018.html

https://www.otpbank.hu/static/portal/sw/file/Vagyonjogi_megall_Elettars_2.pdf

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	1
2. Az élettársi kapcsolat, jogviszony fogalma, jellemzői	2
3. Családjogi szabályozás az új Ptk. hatálybalépése előtt.....	4
4. Az élettársi kapcsolat lényeges fogalmi elemeinek kifejtése.....	4
5. Az élettársi jogviszony „hatásai”	9
6. Vagyonjogi jogkövetkezmények (hatások).....	9
7. Az élettársak közötti törvényes vagyonjogi rendszer.....	10
8. Élettársi vagyonjogi szerződés	13
9. Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása	14
10. Az Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartásának, valamint az élettársi vagyonjogi szerződés elterjedtsége	15
11. Konklúzió	16
FELHASZNÁLT IRODALOM	18